

Evaluating the perceptual-social effects of parks on urban quality of life: A case study of Chamran marginal park in Shiraz

Mohammad Mahsalari ¹, Mohammad Ali Khanizadeh ² and Mehdi Montazerhojeh ³

1- Faculty of Islamic Art and Architecture, Imam Reza International University (AS), Mashhad, Iran

2- PhD Student of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, Yazd University, Iran

3- Associate Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, Yazd University, Iran

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Received:
2024/05/11

Accepted:
2025/12/16

pp:
1- 18

Keywords:
Psychological social
impact;
Parks and green spaces;
Quality of urban life.

ABSTRACT

Parks and green spaces are encouraged to be built in cities to address the current need to natural environment in cities. Deficiencies in basic design or sudden shifts in these parks result in their inability to function as expected. Thus, removing obstacles could improve the ecological and social functions of these parks. For this reason, we have endeavoured to obtain a greater understanding of effective factors which lead to a greener environment in Chamran park with respect to individuals' views to develop the quality of these parks. It is necessary to know how this park could increase and attract more people, how it could affect the quality of people's lives with regard to their well-being, mentally and physically and how it could help people to have a more enjoyable and peaceful life. The primary objective of this research is to evaluate the socio-psychological impacts of these parks on urban quality of life. This study adopts a qualitative approach within an interpretive paradigm. Data were collected via a survey, with the sample size determined using Cochran's formula. Ultimately, with regard to the evaluation that has been done by the IT method, we have concluded that the most important factor which has influenced people's happiness largely is their accessibility to public services. Safety and security are, respectively, the second and third most significant factors that could impact people's views or satisfaction with regard to the quality of these parks.

Citation: Mahsalari, M., Khanizadeh, M. A., & Montazerhojeh, M. (2026). Evaluating the perceptual-social effects of parks on urban quality of life: A case study of Chamran marginal park in Shiraz. *Geography and Regional Future Studies*, 4(1), 1-18.

© Authors retain the copyright and full publishing rights. **Publisher:** Urmia University.

DOI: <https://doi.org/10.30466/grfs.2025.55346.1060>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2981118.1405.4.1.1.6>

Extended Abstract

Introduction

The concept of cities cannot be imagined without the existence of green space in its various forms. Cities have no choice but to accept the structures and functions affected by the existing systems in order to guarantee their sustainability, as they are the center of concentration of human activity and life. The presence of green space next to the physical and lifeless parts of cities in order to play multiple roles, such as physical, environmental, psychological and social functions, is unacceptable.

Methodology

This study is applied-developmental in purpose and employs a descriptive-analytical and correlational research design. Data collection involved a dual approach: a documentary and library study—drawing from scientific databases and research centers to establish the theoretical framework—and a field survey. Field collection and survey studies based on physical collection (multiple visits at different hours and days, and collecting area information through observation), collecting questionnaires and analyzing questionnaire data in order to measure users' opinions, taking photos of the details of the park and surrounding gardens, taking notes on the details, preparation and analysis of maps. In order to analyze the data and study the variables, calculations, statistical tables and graphs were made from Excel, SPSS, Word and GIS and Photoshop software were used to prepare the required maps. The sample size was calculated using the Cochran formula, and considering the population of 1,460,665 people according to the 2013 census, 384 questionnaires were distributed and collected in Chamran Marginal Park. Questionnaires were randomly distributed among park users. In order to confirm the validity of the questionnaire, the views and experiences of urban planning professors were used, and after applying comments and making corrections, the validity of the questionnaire was confirmed by them.

Results and discussion

In this research, the views of the citizens and the evaluation of their views on the quantitative and qualitative development status of Chamran

marginal park in Shiraz city and the effectiveness of this space in improving the quality of life of the citizens in terms of social, psychological and physical aspects have been studied through a questionnaire. The analysis and review of the data obtained from the questionnaires have been done in two forms: descriptive and inferential statistical analyses in the SPSS computer software environment. The majority of the respondents have university education (post-diploma, bachelor's and post-graduate degrees) and are in the age range of 20 to 50 years, and this shows that the interviewees are aware of the questions asked in the questionnaire. The results of the satisfaction evaluation of urban furniture (the number and quality of benches and places to sit, the quantity and quality of trash cans, drinking fountains) in the marginal park of Chamran indicate that: the quantity and quality of the facilities, services and furniture of the urban space are acceptable. About 80% of the respondents have medium and medium to high satisfaction. The accessibility of urban spaces is one of the most important factors for the success of such spaces, and in this regard, Chamran Marginal Park has been able to gain relative satisfaction among users, with the interpretation that most people have medium to high satisfaction. More than 80% of the respondents believe that Chamran Park has played an important and tangible role in improving the quality of their social life. The undesirable thing about Chamran marginal park is the spread of undesirable norms and behaviors of urban life (buying and selling drugs and alcohol, harassing overweight children in the park, insecurity in the park, forming illicit friendships, etc.). It is from this place that the majority of the respondents said its effectiveness is moderate to high. Examining the level of people's satisfaction with the social security of Chamran Park indicates that this criterion is high (about 97% above the average) among the respondents. Examining the willingness of users of Chamran Park to return to the park is at a high level (about 96% above the average). In the following, the relationships between 1- age and satisfaction, 2- gender and satisfaction, and 3- education level and satisfaction were examined, and it was determined that there is no significant

relationship between the mentioned components and the level of satisfaction.

Finally, considering the positive role of this urban space and the high level of satisfaction with the mentioned space, it is necessary to address the weaknesses, however limited, in order to prevent the deterioration of the quality of individual and social life.

Conclusion

Although the existence of many facilities and spaces has, in turn, helped the usefulness of the park, the variety of functions is low, and if the variety of uses is increased and the parts of the park with less frequent users are activated, social interactions and liveliness can be increased in these areas. If the variety of uses increases, the age, gender and cultural diversity of people will also increase, and this will help increase social monitoring and increase social interactions and liveliness of the park. In order to make the park more prosperous, especially on the days when it is less used or during the hours of the night when there is less traffic, a temporary exhibition or other uses can be

effective. However, there are some problems regarding the physical quality and facilities of the park, which the users have emphasized. One of these problems is the proximity to the highway, which has caused noise pollution and the relative danger of the route, although safety can be increased with measures such as the use of noise-reducing vegetation and traffic management. A significant issue in this area is the shortage of parking, which leads to vehicles idling or stopping along the roadside. This obstructs traffic flow, slows down commuters, and compromises overall road safety.

Declarations

Funding: There is no funding support.

Authors' Contribution: The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest: The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

سنجش و ارزیابی اثرات ادراکی - اجتماعی پارک و فضای سبز بر کیفیت زندگی شهری (نمونه موردی: پارک حاشیه‌ای چمران در شهر شیراز)

محمد ماه سالاری^۱، محمد علی خانی زاده^۲ و مهدی منتظرالحجه^۳

۱- دانشکده هنر و معماری اسلامی، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران

۲- دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد، ایران

۳- دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد، ایران

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

دریافت:

۱۴۰۳/۰۲/۲۲

پذیرش:

۱۴۰۴/۰۹/۲۵

صص:

۱-۱۸

واژگان کلیدی:

اثرات ادراکی - اجتماعی،

پارک و فضای سبز،

کیفیت زندگی شهری.

چکیده

با روند رو به گسترش نیاز به فضاهای شبه طبیعی در محیط‌های شهری، پارک‌های شهری با استقبال بیشتری روبه‌رو شده‌اند. این در حالی است که نقص در طرح اولیه و یا بروز تغییراتی در پارک‌ها سبب می‌شود تا پارک‌ها از ارائه صحیح کارکردهای خود ناتوان شده و یا قادر به ارائه بهینه این کارکردها نباشند. بنابراین رفع این نارسایی‌ها موجب افزایش کارکردهای اکولوژیک و اجتماعی پارک‌ها می‌شود از این‌رو در این پژوهش تلاش شده است تا با شناسایی عوامل مؤثر در پویایی و سرزندگی پارک حاشیه‌ای چمران از نظر استفاده‌کنندگان زمینه‌های ارتقاء شرایط کیفی آن فراهم آید. ضرورت بررسی پارک حاشیه‌ای چمران این بوده است که چگونه این پارک باعث جذب و افزایش کمی کاربران و افزایش کیفی زندگی شهروندان و همچنین سلامت روانی جسمانی و بازدهی بیشتر در جامعه شهری شده و در ایجاد محیطی آرام‌بخش و مفرح ویژه شهروندان کمک نموده است. هدف این پژوهش سنجش و ارزیابی اثرات ادراکی - اجتماعی پارک حاشیه‌ای چمران بر کیفیت زندگی شهروندان شهر شیراز می‌باشد و روش مورد استفاده تحلیلی - توصیفی و همبستگی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات اسنادی - کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. با استفاده از پرسشنامه‌هایی که تعداد آن‌ها از طریق روش کوکران مشخص گردیده اقدام به جمع‌آوری اطلاعات شده است و با استفاده از روش آماری تی تک نمونه‌ای و توسط نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل این پرسشنامه‌ها صورت گرفته است. از تحلیل‌های صورت گرفته توسط نرم‌افزار در رابطه با رضایتمندی مردم از شاخص‌های پژوهش مشخص می‌شود مهم‌ترین عاملی که به صورت مستقیم در میزان رضایتمندی مردم از کیفیت پارک، اثرگذار است دسترسی به خدمات شهری است، شاخص‌های امنیت و ایمنی به ترتیب دومین و سومین متغیرهای مؤثر مستقیم بر رضایتمندی از کیفیت پارک می‌باشند.

استناد: ماه سالاری، محمد، خانی زاده، محمد علی و منتظرالحجه، مهدی. (۱۴۰۵). سنجش و ارزیابی اثرات ادراکی - اجتماعی پارک و فضای سبز بر کیفیت زندگی شهری (نمونه موردی: پارک حاشیه‌ای چمران در شهر شیراز). *جغرافیا و آینده پژوهی منطقه‌ای*، ۴(۱)، ۱-۱۸.

ناشر: دانشگاه ارومیه.

نویسندگان حق چاپ و حقوق کامل نشر را حفظ می‌کنند.

DOI: <https://doi.org/10.30466/grfs.2025.55346.1060>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2981118.1405.4.1.1.6>

مقدمه

امروزه مفهوم شهرها بدون وجود فضای سبز مؤثر در اشکال مختلف آن قابل تصور نیست. پیامدهای توسعه‌ی شهری و پیچیدگی معضلات زیست‌محیطی آن‌ها موجودیت محیط سبز و گسترش آن را اجتناب‌ناپذیر کرده‌اند. شهرها به‌عنوان کانون‌های تمرکز فعالیت و زندگی انسان‌ها، برای اینکه بتوانند پایداری خود را تضمین کنند، چاره‌ای جز پذیرش ساختار و کارکردهای متأثر از سیستم‌های طبیعی ندارند. امروزه لزوم وجود فضای سبز در کنار بخش فیزیکی و بی‌جان شهرها در راستای ایفای نقدهای متعدد از قبیل کارکردهای کالبدی، زیست‌محیطی، روان‌شناختی و اجتماعی امری اجتناب‌ناپذیر است (Azani et al., 2010: 3; Maleki et al., 2015: 20).

از طرف دیگر، تأثیر محیط مصنوع شهری بر حیات اجتماعی ساکنین شهرها از جنبه‌های مختلفی موضوع مطالعات و بررسی‌های بسیاری است. از جمله مفروضات اصلی این بررسی‌ها این است که یک محیط دلپذیر، مطبوع و امن، باعث افزایش حس شادمانی و رضایت ما خواهد بود و این خود منجر به بهبود سلامت روانی خواهد شد؛ اما تأثیرات محیط مصنوع تنها محدود به پیامدهای فردی نیست بلکه سطوح بالاتر اجتماعی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدین‌گونه که تغییرات نامطلوب در محیط فیزیکی ممکن است به تضعیف اعتماد و یا همبستگی اجتماعی منجر شود (Araya et al, 2016- Jafarpour Ghalehtemouri et al, 2023- Rashidi Ebrahim Hesari et al, 2016). از جمله مهم‌ترین محیط‌های مصنوع شهری، بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری هستند. با توجه به روند فزاینده شهرنشینی و به تبع آن افزایش آلودگی‌های مختلف صوتی، زیستی و ... و همچنین دوری انسان‌های شهری از طبیعت، نیاز به گسترش بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری روزبه‌روز اهمیت بیشتری یافته است؛ اما کارکرد زیست‌محیطی، تنها کارکرد و پیامد فضاهای سبز شهری نیست. بلکه بر اساس مطالعات مختلف صورت گرفته، فضاهای سبز شهری می‌توانند بر ابعاد مختلف زندگی شهری تأثیرگذار باشند. فضاهای سبز شهری دارای نقش اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی، همچون یکپارچگی اجتماعی، کاهش فشارهای روانی، فراهم کردن محیطی مطلوب برای پرورش کودکان، حفظ آسایش و نظایر آن‌ها هستند که شاخصی برای ارتقای کیفیت فضای زندگی و توسعه جامعه محسوب می‌شوند (Balram and Dragičević, 2005: 149; Jenadaleh, 2014: 227). گذشته از مزایای اجتماعی و فیزیولوژیکی، طبیعت شهری می‌تواند مزایای اقتصادی را نیز، چه برای مدیران شهری و چه برای شهروندان فراهم سازد. به‌عنوان مثال پالایش هوا که درختان انجام می‌دهند، می‌تواند منجر به کم شدن هزینه‌های کاهش آلودگی و میزان آن گردد. به‌علاوه ارزش‌های زیباشناختی، تاریخی و تفریحی بوستان‌های شهری باعث افزایش جذابیت شهر، ارزش گردشگری و در نتیجه درآمد می‌شود (Chiesura, 2004: 129; Jenadaleh, 2014: 227). کشور ایران به‌عنوان یکی از کشورهای فقیر از نظر منابع آبی و بارش‌های جوی در قیاس با کشورهای اروپایی و در کل با حد استاندارد منابع آبی قلمداد می‌شود. این ویژگی تقریباً در تمامی نقاط کشور به‌جز حاشیه شمالی و شمال غربی وجود دارد، از این‌رو فضای سبز نیز نمی‌تواند در حد استاندارد وجود داشته باشد؛ بنابراین اهمیت فضای سبز در کشور دوچندان می‌شود، زیرا فضای سبز و پارک‌ها صرفاً برای گذران اوقات فراغت یا تصفیه هوا نیست بلکه اثری عمیق‌تر بر ذهن و روان افراد دارد که این اثر در بازدهی اجتماعی افراد نمود پیدا می‌کند. بر این اساس مطالعه وضعیت پارک‌ها و فضاهای سبز به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی توسعه پایدار شهری و یکی از عوامل مؤثر در افزایش کیفیت زندگی شهری در شهر شیراز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین کلان‌شهرهای کشور، حائز اهمیت فراوان بوده و انجام چنین مطالعاتی در شناخت محدودیت‌ها و کمبودهای طراحی پارک‌ها و فضاهای سبز مؤثر بوده و در این خصوص می‌تواند آینده بهتری را برای این شهر و افزایش کیفیت زندگی و رضایتمندی شهروندان به ارمغان آورد، از این‌رو با توجه به مکان قرارگیری پارک حاشیه‌ای چمران در کنار بزرگراه چمران لزوم مطالعه عمیق را ضروری می‌نمایاند، چراکه از یک‌سوی می‌بایست جنبه اجتماعی پارک تقویت‌شده و از سوی دیگر جنبه ترافیکی عبوری بزرگراه به‌عنوان یکی از شریان‌های اصلی شهر حفظ شود. پارک مذکور علی‌رغم همه مزایایی که دارد از معایبی رنج می‌برد که می‌شود با مقداری تغییر آن‌ها را رفع نمود، پایین بودن ایمنی افراد، جوابگو نبودن وضعیت پارک برای قشرهای مختلف اجتماعی، کمبود مبلمان ویژه‌فضا، نبود پارکینگ‌های مشخص جهت جلوگیری از توقف‌های مضر ترافیک عبوری، نبود و کمبود تسهیلات و تجهیزات رفاهی سازگار با محیط از قبیل کتابخانه و کاربری‌های فرهنگی رفاهی دیگر، نامناسب بودن وضعیت منظرسازی موجود و ... از جمله مشکلات این پارک حاشیه‌ای می‌باشد. لذا هدف این پژوهش سنجش و ارزیابی اثرات ادراکی - اجتماعی پارک حاشیه‌ای چمران بر کیفیت زندگی شهروندان شهر شیراز با توجه به نیازهای شهروندان در شهرهای آینده می‌باشد. ضرورت بررسی پارک حاشیه‌ای چمران این بوده است که چگونه این پارک باعث جذب و افزایش کمی کاربران و افزایش کیفی زندگی شهروندان و همچنین سلامت روانی جسمانی و بازدهی بیشتر در جامعه شهری شده و در ایجاد محیطی آرام‌بخش و مفرح ویژه شهروندان کمک نموده و چگونه موجب استمرار جذب شهروندان با توجه به تغییرات آینده شهری خواهد شد.

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

در یک تحقیق انجام شده توسط سادات و صالحی در سال (۱۳۹۴)، با موضوع «تحلیل و بررسی سرزندگی پارک‌های جدید شهری (مطالعه موردی: پارک آب‌و‌آتش تهران)»، به این نتایج دست‌یافته شد که عوامل مانند خدماتی، زیبایی‌شناسی، و عوامل تفریحی بیشترین تأثیر را بر سرزندگی پارک آب‌و‌آتش داشته‌اند. مواردی همچون حس تعلق، یادآوری خاطرات در فضای سبز، و کف‌سازی مناسب نقش مهمی در ارتقای سرزندگی این پارک ایفا کرده‌اند. همچنین، تعداد و چیدمان عناصر مبلمان، رنگ‌ها، و کیفیت فضاهای ورزشی نیز از موارد حیاتی هستند که باید به آن‌ها توجه بیشتری شود.

در تحقیق دیگری که توسط جنادله در سال (۱۳۹۵) با عنوان «فضاهای سبز شهری و کیفیت زندگی (مدلی برای ارزیابی تأثیرات اجتماعی بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری و کاربرد تجربی آن در سه بوستان شهر تهران)» انجام شد، ترکیب چهار مدل بررسی شد که شامل مدل‌های مشاوران کاربری زمین، ارزیابی تأثیرات سلامتی فضای سبز اسکاتلند، طبیعت و سلامت شورای بهداشت هلند، و مدل چیسورا بودند. با در نظر گرفتن متغیرهایی همچون آرامش روانی، احساس امنیت، برابری و تنوع اجتماعی، به نتایج زیر دست یافت: ۱- مهم‌ترین ملاحظات در احداث فضاهای سبز شهری باید شامل تأثیرات آن‌ها بر جنبه‌های مختلف زندگی اجتماع محلی نظیر تأثیر بر همبستگی اجتماع محلی، برابری و تنوع اجتماعی، امنیت اجتماع محلی، تأثیر بر گذراندن اوقات فراغت افراد، تأثیر بر ترافیک، و همچنین تأثیر بر ارزش املاک مسکونی و فعالیت‌های اقتصادی و سلامت اجتماعی محلی باشد. ۲- یکی از یافته‌های مهم این تحقیق، ضرورت بررسی و شناسایی ادراک ذهنی اعضای اجتماع محلی از فضای سبز شهری مطلوب پیش از احداث هر بوستان و فضای سبز شهری است.

مایدزاده و فرخیان در سال (۱۳۹۸) در تحقیق خود با عنوان «تأثیر فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی شهروندان در کلان‌شهر اهواز» به نتایج زیر رسیدند: ۱- بین رضایتمندی از زندگی و فضای سبز شهری همبستگی مثبت وجود دارد. ۲- پارامتر سلامت عمومی شهروندان بیشترین همبستگی و ارتباط مستقیم را با فضای سبز دارا می‌باشد. ۳- کلیه پارامترها با فضای سبز دارای ارتباط مستقیم و مثبت می‌باشند و با افزایش فضای سبز، میزان کیفیت زندگی نیز افزایش می‌یابد.

امیرآبادی و رحمانی در سال (۱۳۹۹) به بررسی نقش فضاهای شهری در ارتقای کیفیت زندگی (مطالعه موردی: شهر ملایر) پرداختند که در آن متغیرهای متعددی مانند امنیت اجتماعی، مشارکت مردم در انجام خدمات شهری، وضعیت توزیع درآمد، میزان رضایت از شغل، و سیستم حمل‌ونقل عمومی مورد بحث قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که: ۱- در شهر ملایر، مؤلفه‌های کیفیت محیط اقتصادی، کیفیت محیط کارکردی، کیفیت حمل‌ونقل، و کیفیت اجتماعی در وضعیت نامناسبی بوده‌اند. ۲- تمامی نواحی شهر ملایر از یک سطح در کیفیت زندگی برخوردار نیستند و سطح کیفیت زندگی با توجه به موقعیت هر ناحیه متغیر است. ۳- نواحی حاشیه‌ای شهر که در سال‌های اخیر به شهر الحاق شده‌اند، از لحاظ کیفیت زندگی نسبت به نواحی قدیمی‌تر، دارای وضعیت کاملاً نامناسب می‌باشند. ۴- از مقایسه نتایج به‌دست‌آمده از فضاهای مورد بررسی می‌توان دریافت که بیشتر خدمات در شمال شرقی و شرق شهر ملایر قرار دارند.

در تحقیقی که در سال (۱۴۰۰) توسط قشقایی و منصوریان انجام شد، مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ارتقای کیفیت فضای سبز شهری (نمونه موردی: پیاده‌روهای شهر یاسوج) مورد بررسی قرار گرفت. این تحقیق نتایج زیر را نشان داد: ۱- مؤلفه احساسی بیشترین تأثیر را در ارتقاء کیفیت فضای شهری مورد مطالعه به خود اختصاص داده است. ۲- بر اساس یافته‌ها، استفاده از ظرفیت طراحی فضای سبز در ایجاد فضایی منعطف و چند عملکردی در محدوده مورد مطالعه در جهت ارتقاء کیفیت آن اولویت اول را داراست. ۳- توجه به طراحی فضایی که واجد کیفیت‌های معنایی باشد و بتواند حس مکان را به مخاطب خود ارائه نماید، از جمله احداث عناصر مفهومی دارای بار معنایی با الهام‌گیری از فضای سبز، استفاده از عناصر سبز در جداره‌ها و کفسازی مسیر و ...، اولویت بعدی در طراحی فضای سبز این محدوده است.

در پژوهشی ژینگ و همکارانش در سال (۲۰۱۸) به ارزیابی صریح بر سرزندگی شهری پرداخت که متغیرهایی نظیر دسترسی، تراکم جمعیت و کیفیت زندگی در آن مورد بررسی قرار گرفت. این پژوهش به منظور ارزیابی ارتقای سرزندگی شهری با توجه به الگوهای غیرمتمرکز و متمرکز شهری در شیکاگو و ووهان انجام شد.

در پژوهشی که در سال (۲۰۲۱) توسط ویچ و همکاران انجام شد، به بررسی ارتباط بین دسترسی به پارک و رضایت از پارک‌های محله با فعالیت بدنی و زمان صرف شده در فضای باز پرداخته شد. نتایج این پژوهش نشان دادند که: ۱- افزایش دسترسی به پارک و افزایش رضایت کاربران از کیفیت پارک می‌تواند بهبودی در بازدید از پارک و در نتیجه افزایش فعالیت بدنی و زمان صرف شده در فضای باز بین بزرگسالان و کودکان ایجاد کند. ۲- پارک‌ها نقش بسیار مهمی در فراهم کردن فرصت‌های فعالیت بدنی برای جوامعی با نرخ بالای خانواده‌های دارای فرزندان دارند.

در تحقیقات مورد بررسی غالباً تمرکز بیشتر بر روی مباحث جسمانی - فیزیکی بوده و مقوله ادراکات جمعی شهروندان مغفول مانده است. در این تحقیق با تمرکز بر روی این مبحث در کنار ابعاد فیزیکی سعی شده تا مؤلفه‌های اثرگذار در این زمینه شناسایی و در خصوص استفاده‌کنندگان مورد ارزیابی قرار گیرد.

ادراک

ادراک، فرآیند زیست‌شناختی و روان‌شناختی کسب اطلاعات از محیط است. این فرآیند فعال و هدفمند است (Karimi and Moradi, 2020: 5). ادراک فرآیندی است که در مرکز هرگونه رفتار محیطی قرار دارد. محیط تمام حواس را تحریک کرده و فرد را با اطلاعاتی بیش از توان پردازشش روبرو می‌سازد، بنابراین ادراک چیزی مثل احساس کردن نیست، بلکه نتیجه تصفیه و پردازش صورت گرفته توسط فرد است. برای درک آنچه اتفاق می‌افتد، بایستی سعی کنیم این سیل اطلاعات را در ذهن خود مرتب سازیم. انسان برای درک حوادث محیط خود، احتیاج به قواعد و قالب‌هایی دارد که بتواند به کمک آن‌ها بافت خبرها را به دست آورد و در ذهن خویش با به هم پیوستن علائم خبری، طرح‌واره‌هایی تشکیل دهد و محیط را بسیار آسان‌تر درک نماید (Pakzad, 2007: 4). ادراک از جنبه‌ها و منظرهای متعددی قابل تعریف است که یکی از این موارد، ادراک از منظر روانشناسی می‌باشد، از نظر روانشناسی، ادراک آن فرآیند ذهنی یا روانی است که گزینش و سازمان‌دهی اطلاعات حسی و نهایتاً انطباق با معانی ذهنی را به‌گونه‌ای فعال بر عهده دارد (Ayrvani & Khodapanaahi, 1992: 25).

فضای سبز و انواع آن

امروزه نیز روان‌شناسان ثابت کرده‌اند که نزدیک کردن مردم به طبیعت و گردهم آوردن اقشار مختلف، برای ایجاد تعادل روانی هر جامعه ضرورت دارد (Ruhani, 1992: 20; Naqizadeh, 2005: 312; Khalilnejad & Keyani, 2012: 25). محیط شناسان هم معتقد هستند که با ایجاد فضای باز و پارک، می‌توان در کنار بهسازی محیط‌زیست، شرایطی برای زندگی بهتر و سالم‌تر فراهم آورد (McClure and Bartuska, 2007: 229; Pourtous, 2010: 156; Khalilnejad & Keyani, 2012: 25). از این رو آثار شفابخشی و درمانی جسمانی، روانی و اجتماعی تماس قوای خودترمیمی، از نظر علم روانشناسی محیطی امری ثابت شده است (Aminzadeh, 2007: 295; Khalilnejad & Keyani, 2012: 25). از این رو پارک‌ها و فضاهای سبز می‌توانند از جنبه‌های مختلف در ارتقای شاخص‌های سلامت شهری و منافع اجتماعی مؤثر واقع گردند، که برخی از مهم‌ترین این جنبه‌ها می‌تواند به زمینه‌های تفریحی، ایجاد زیستگاهی مناسب برای حیات وحش، کاهش بی‌عدالتی‌های زیست‌محیطی و ارتقای زیبایی محیط شهری اشاره نماید (Chapman, 2007: 131; Khalilnejad & Keyani, 2012: 25). فضای سبز شهری نوعی از سطوح کاربری زمین شهری با پوشش‌های گیاهی انسان‌ساخت است که دارای بازدهی اکولوژیکی و اجتماعی می‌باشد (Taavousi, 2011: 135).

فضاهای سبز به دو دسته شهری و غیر شهری تقسیم می‌شوند (Saaidnia, 2004: 24). فضاهای سبز عمومی فضاهای سبزی هستند که بازدهی اجتماعی دارند و عموم مردم از آن‌ها در گذران اوقات فراغت، تفریح و مصاحبت با دوستان و گردهمایی‌های اجتماعی و فرهنگی و نظایر این‌ها استفاده می‌کنند. فضاهای یادشده اساساً برای این منظور طراحی یا تجهیز شده‌اند (Saaidnia, 2000: 32). پارک‌های شهری بخشی از فضاهای سبز عمومی‌اند که علاوه بر دارا بودن جنبه‌های تفریحی و فرهنگی و زیست‌محیطی، جنبه خدمات‌دهی به مناطق مختلف شهر را نیز دارند (The Technical Affairs and Standards Development Office, 2001: 29). استقرار پارک‌های شهری از یک سو به جهت تأثیری که بر کیفیت زندگی شهری و نیل به توسعه پایدار دارند و از سوی دیگر به جهت بار مالی بدون بازگشت سرمایه و سود که برای شهرداری‌ها به‌جای می‌نهند، ارزش بررسی گسترده را دارند (Manlun, 2003: 31).

فضای سبز آینده

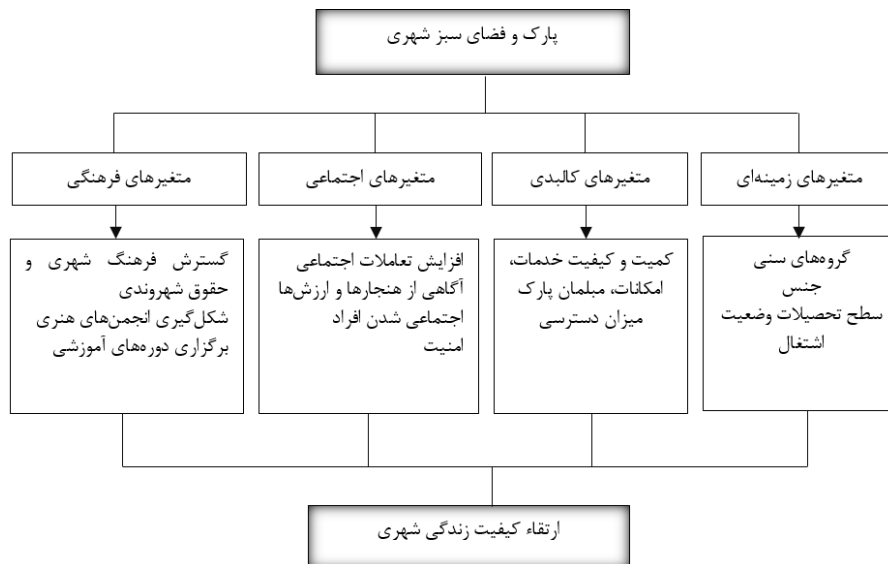
فضاهای سبز شهری آینده نیازمند انطباق با چالش‌های جدیدی از جمله پاندمی‌ها و تغییرات اقلیمی خواهند بود. تحقیقات نشان می‌دهد که باید پارک‌ها را با "پاد"هایی برای رعایت فاصله اجتماعی بازطراحی کرده و "پارکلت‌های" موقتی در خیابان‌های خلوت ایجاد کرد (Spennemann, 2021). برنامه‌ریزی باید به اولویت‌هایی چون شکل، توزیع، اتصال و تاب‌آوری فضاهای سبز توجه کرده و نیازهای رعایت فاصله اجتماعی را در نظر بگیرد (Lennon, 2020). پاندمی COVID-19 اهمیت فضاهای سبز شهری قابل‌دسترس برای تفریح و ورزش را روشن کرده و نیاز به بازنگری در سیاست‌های برنامه‌ریزی برای حفاظت از مناطق موجود و تخصیص مناطق جدید را ضروری می‌سازد (Rodgers, 2020). زیرساخت‌های سبز آینده احتمالاً به‌منظور پاسخ به تغییرات در جمعیت‌شناسی شهری و چالش‌های زیست‌محیطی تکامل خواهند یافت و این امر به همکاری بیشتر بین حرفه‌ها و بخش‌ها نیاز دارد. فناوری‌های نوین ممکن است به بهبود ارائه، مدیریت و نظارت بر

فضاهای سبز کمک کرده و همچنین تعامل جامعه را تسهیل کنند (Moffat et al., 2015). در کل، فضاهای سبز آینده باید انعطاف‌پذیر و پویا باشند تا به نیازهای شهرهای در حال تکامل پاسخ دهند. در جدول شماره ۱ معیارهای موردنظر جهت ارزیابی تدوین شده است.

جدول ۱- معیارها و زیر معیارهای اثرگذار بر کیفیت زندگی

معیارها	زیر معیارها
دسترسی به خدمات	قرارگیری فضای سبز و پارک‌ها در نزدیک‌ترین فاصله به ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی به‌منظور برقرار ساختن امکانات دسترسی سریع‌تر و آسان‌تر شهروندان به سایر نقاط شهر سهولت دسترسی به محل زندگی، کار، خدمات درمانی و آموزشی وضعیت کمی-کیفی امکانات، خدمات و مبلمان پارک ایجاد زمینه‌های شغلی یا کاری جدید شکل‌گیری انجمن‌های هنری، ورزشی و فرهنگی
امنیت	تعبیه مکان‌هایی در پارک جهت نظرت و کنترل به‌منظور کاهش ناامنی‌ها و آزار و اذیت زنان و کودکان، نزاع و درگیری‌ها و جرائمی نظیر سرقت و قتل عوامل محدودکننده و بازدارنده جهت شیوع مواد مخدر در پارک انطباق پذیر بودن فضاهای داخلی پارک‌ها با یکدیگر روشنایی
ایمنی	طراحی مناسب فضاهای داخلی پارک به‌منظور افزایش دید وضعیت مناسب پیاده‌روها و کف‌پوش وجود تابلوهای راهنما و علائم ایمنی تعبیه فضاهای مناسب در داخل پارک‌ها جهت استفاده معلولین و افراد توان‌خواه مکان‌یابی مناسب پارک تا به‌دوراز آتش‌سوزی و خطرات ترافیکی
آسایش	وجود فضاهای مناسب پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری بدون موانع محدودکننده فاصله مناسب از محل زندگی بالا بودن سطح بهداشت و پاکیزگی محیط ملحوظ داشتن فعالیت‌های مناسب در پارک متناسب باسن‌های مختلف استفاده‌کننده انتشار افکار و عقاید ارزشی
آرامش	ایجاد آرامش روحی و روانی از طریق وجود هوای پاک فرح‌بخش و محیطی خلوت و به‌دوراز استرس به‌کارگیری درختان و گونه‌های گیاهی که جاذب آلودگی صوتی و هوا هستند رسیدگی و نگهداری فضای سبز درون پارک‌ها ایجاد محیطی مناسب جهت تفریح در اوقات فراغت و بیکاری در نظرگیری مقیاس انسانی یا پیاده درون پارک
سرزندگی و جذابیت	افزایش خوانایی و زیبایی بصری وجود روابط اجتماعی در حد معقول و افزایش تعاملات اجتماعی میان شهروندان تنوع فعالیت‌های فرهنگی بالا بودن کیفیت کالبدی محیط همگانی بودن فضاهای درونی پارک وجود فعالیت‌های معنادار و انطباق‌پذیر با فضاهای سبز

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴)

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

(منبع: نویسندهگان، ۱۴۰۴)

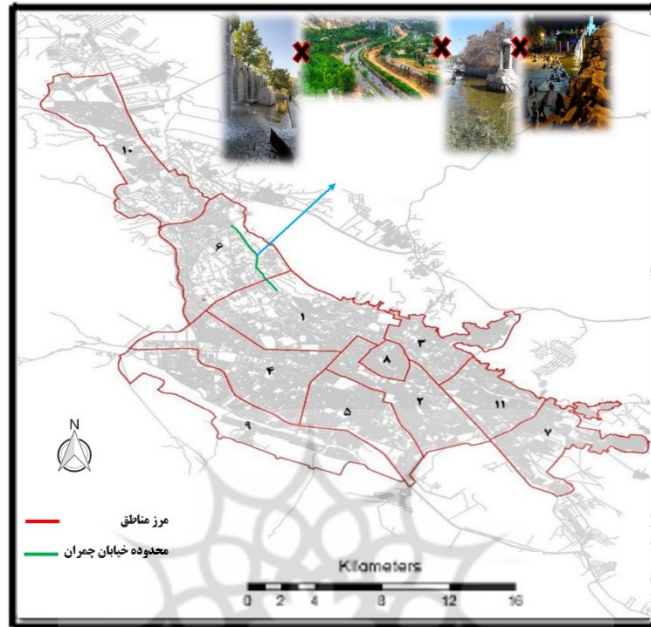
مواد و روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف مطالعه، تحقیقی کاربردی- توسعه‌ای محسوب می‌شود و از حیث روش پژوهش نیز تحلیلی- توصیفی و همبستگی می‌باشد. به منظور گردآوری اطلاعات از دو روش بهره جسته شد، مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای از طریق مراجعه به کتابخانه‌ها، مراکز تحقیقاتی و علمی و شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی در جهت جمع‌آوری مباحث تئوریک. برداشت میدانی و مطالعات پیمایشی مبتنی بر برداشت فیزیکی (بازدیدهای متعدد در ساعات و روزهای مختلف و جمع‌آوری اطلاعات محدود از طریق مشاهده) جمع‌آوری پرسشنامه و تجزیه و تحلیل اطلاعات پرسشنامه در راستای سنجش نظرات استفاده‌کنندگان، تهیه عکس از جزئیات پارک و باغات اطراف، یادداشت‌برداری از جزئیات، تهیه و تحلیل نقشه‌ها. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی متغیرها، انجام محاسبات و تهیه جداول و نمودارهای آماری از نرم‌افزارهای (Excel) و (Spss) و (Word) و برای دستیابی به میزان رضایتمندی افراد از تحلیل واریانس آزمون‌های همبستگی و رگرسیون استفاده شد همچنین برای تهیه نقشه‌های موردنیاز از نرم‌افزارهای (GIS) و (Photoshop) استفاده شده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران شمارش شده و با توجه جمعیت ۱,۵۶۵,۵۷۲ نفری طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، در پارک حاشیه‌ای چمران تعداد ۳۸۴ پرسش‌نامه توزیع و جمع‌آوری شده است. توزیع پرسش‌نامه‌ها به شکل تصادفی در بین استفاده‌کنندگان از پارک انجام شده است. ارزش‌گذاری داده‌ها با استفاده از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت صورت پذیرفته است. جهت تأیید روایی پرسشنامه، از دیدگاه و تجربیات اساتید برنامه‌ریزی شهری به‌ویژه استاد راهنمای محترم پایان‌نامه استفاده گردیده و پس از اعمال نظرات و انجام اصلاحاتی، روایی پرسشنامه از سوی ایشان مورد تأیید قرار گرفت. برای سنجش پایایی پرسشنامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید و آلفای برابر با ۰/۸۷۳ به دست آمد. از آنجاکه اگر آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷ باشد، نشان‌دهنده پایایی قابل قبول پرسشنامه است، در نتیجه می‌توان گفت که پرسشنامه مورد استفاده از پایایی مطلوب و قابل قبولی برخوردار است.

محدوده مورد مطالعه

کلان‌شهری در ایران و مرکز استان فارس در جنوب کشور است. جمعیت کلان‌شهر شیراز در سرشماری سال ۱۳۹۵ خورشیدی، بالغ بر ۱,۵۶۵,۵۷۲ تن بوده است که بر این اساس شیراز پنجمین شهر بزرگ و پرجمعیت‌ترین شهر جنوب کشور به‌شمار می‌رود. شیراز در بخش مرکزی استان فارس، در ارتفاع ۱۴۸۶ متر از سطح دریا و در منطقه کوهستانی زاگرس واقع شده و آب‌وهوای معتدلی دارد. این شهر، از سمت غرب به کوه دراک، از سمت شمال به کوه‌های بومو، سبزپوشان، چهل‌مقام و باباکوهی (از رشته‌کوه‌های زاگرس) محدود شده است. شهرداری شیراز به ۱۱ منطقه مستقل شهری، تقسیم شده و جمعاً مساحتی بالغ بر ۲۴۰ کیلومتر مربع را شامل می‌شود. نام شیراز در کتاب‌ها و اسناد تاریخی، با نام‌های مختلفی نظیر: «تیرازیس»، «شیرازیس» و «شیراز» به ثبت رسیده است (Shiraz Municipality, 2023).

بولوار چمران شیراز به‌عنوان یکی از شریان‌های اصلی شهر شمال غرب شیراز را به مرکز و جنوب غرب شهر متصل می‌نماید. این بولوار با توجه به هم‌جواری با باغات متراکم شمالی و شمال غربی شهر و همچنین هم‌جواری با رودخانه خشک، بیش‌ازپیش موردتوجه قرار می‌گیرد. آب‌وهوای مناسب شمال غرب شیراز باعث شده است این بخش از شهر همواره از سوی شهروندان موردتوجه قرار گیرد. پارک خطی چمران که در طول بولوار چمران حداثی دو میدان دانشجو و میرزا کوچک خان در جوار رودخانه و باغات احداث شده، رونق و حیاط خاصی به این بخش از شهر بخشیده و به قابلیت‌های اکولوژیکی رودخانه افزوده است.

شکل ۲- موقعیت قرارگیری پارک چمران در کشور، استان و شهر شیراز (منبع: نویسنده، ۱۴۰۴)

بحث و ارائه یافته‌ها

در این پژوهش نیز با توجه به ماهیت موضوع و مؤلفه‌های موردبررسی برای گردآوری بخشی از اطلاعات موردنیاز از پرسشنامه استفاده شد و با طرح سؤالاتی علاوه بر جمع‌آوری اطلاعاتی در خصوص میزان رضایتمندی شهروندان از جنبه‌های کمی و کیفی پارک حاشیه‌ای چمران در شهر شیراز میزان تأثیرگذاری این مکان در بهبود کیفیت زندگی شهروندان نیز موردسنجش و ارزیابی قرار گرفته است.

یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی در مقاله شامل تحلیل داده‌های جمعیتی مانند جنسیت، سن، تحصیلات و وضعیت شغلی پاسخ‌دهندگان است. بررسی جنسیت به شناسایی توزیع آن کمک می‌کند، داده‌های سنی ویژگی‌های گروه‌های سنی مختلف را مشخص می‌کنند، تحصیلات سطح دانش و توانایی‌های علمی را انعکاس می‌دهد، و وضعیت شغلی اطلاعاتی درباره وضعیت اقتصادی-اجتماعی افراد فراهم می‌آورد. این داده‌ها به پژوهشگر در فهم بهتر ویژگی‌ها و تأثیرات پاسخ‌دهندگان بر نتایج تحقیق یاری می‌رسانند که در جدول شماره ۲ آورده شده است.

جدول ۲- ویژگی‌های جمعیت شناختی

عنوان	تعداد (نفر)	درصد
جنسیت	مردان	۴۷.۷
	زنان	۵۲.۳
	کل	۳۸۴
گروه سنی	کمتر از ۲۰ سال	۱۵.۰
	۲۰-۳۰ سال	۱۹.۸
	۳۱-۴۰ سال	۲۳.۲
	۴۱-۵۰ سال	۲۶.۰
	بیشتر از ۵۰ سال	۱۶.۱

عنوان	تعداد (نفر)	درصد	
سطح تحصیلات	زیر دیپلم	۱۲۳	۳۲.۰
	دیپلم	۴۹	۱۲.۸
	لیسانس	۸۹	۲۳.۲
	فوق دیپلم	۱۲۳	۳۲.۰
وضعیت شغلی	دکتر و بالاتر	۰	۰.۰
	دولتی / محصل / دانشجو	۹۵	۲۴.۷
	آزاد	۷۰	۱۸.۲
	بانوان خانه‌دار	۵۸	۱۵.۱
	سایر	۱۶۱	۴۲.۰

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴)

بر اساس داده‌های مستخرج از پرسشنامه‌ها، از مجموع ۳۸۴ عضو نمونه مورد بررسی، ۱۸۳ نفر برابر با ۴۷/۶ درصد از پاسخگویان را مردان و ۲۰۱ نفر برابر با ۵۲/۴ درصد از پاسخگویان را زنان تشکیل می‌دهند. از مجموع پاسخگویان ۱۵/۳ درصد در محدوده سنی کمتر از ۲۰ سال، ۲۰ درصد در گروه سنی ۲۰ - ۳۰ سال، ۲۳/۵ درصد در گروه سنی ۳۱ - ۴۰ سال، ۲۶/۵ درصد در گروه سنی ۴۱ - ۵۰ سال و ۱۴/۷ درصد در محدوده سنی بیشتر از ۵۰ سال قرار دارند. اکثر پاسخگویان که شامل ۳۲/۹ درصد با فراوانی ۵۶ نفر از کل پاسخگویان تشکیل می‌دهند، دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم می‌باشند. بعد از این گروه، تعداد پاسخگویان با سطح تحصیلات دیپلم و لیسانس به ترتیب با درصد فراوانی ۲۷/۱ و ۲۳/۵ درصد نسبت به سایر گروه‌ها رقم بیشتری را به خود اختصاص داده است. سایر گروه‌ها به ترتیب فراوانی به این قرار می‌باشند: پاسخگویان با وضعیت تحصیلی سیکل صفر درصد، دارندگان مدرک تحصیلی سیکل ۱۰ و دارندگان مدرک فوق لیسانس و بالاتر نیز ۶/۵ درصد از اعضای نمونه مورد بررسی را تشکیل می‌دهند. اکثر پاسخگویان دارای شغل دولتی و یا محصل و دانشجو بوده و به ترتیب ۲۴/۱ و ۲۰/۶ درصد از اعضای نمونه مورد بررسی را تشکیل می‌دهند. دارندگان شغل آزاد نیز ۱۸/۲ درصد از پاسخگویان را تشکیل می‌دهند. ۱۵/۹ درصد از پرسش‌شوندگان نیز بانوان خانه‌دار هستند. سایر موارد نیز ۱۰/۶ درصد از پاسخگویان را تشکیل می‌دهند.

یافته‌های استنباطی

با توجه به مقدار میانگین‌های مشاهده شده و مقادیر sig مربوط به هر یک گویه‌ها، از مجموع متغیرهای بررسی شده میزان رضایتمندی مردم از متغیر کمیت و کیفیت تابلوهای راهنما و علائم ایمنی موجود در حد رضایتمندی متوسط بوده اختلاف معنی داری بین حد متوسط رضایتمندی با میزان رضایتمندی مشاهده شده در نزد مردم تفاوت معنادار و محسوسی ندارد؛ اما میزان رضایتمندی مردم از مابقی متغیرهای بررسی شده بالاتر از متوسط بوده و میزان رضایت مشاهده شده اختلاف معناداری در جهت مثبت با حد متوسط رضایتمندی دارد یعنی میزان رضایتمندی به سمت رضایتمندی زیاد میل دارد.

با توجه به متغیرها و شاخص‌های به دست آمده از مطالعات کتابخانه‌ای در قالب پرسشنامه تنظیم و نتایج مستخرج از نرم‌افزار spss در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرند.

جدول ۳- سنجش سطح رضایتمندی مردم از گویه‌های معرف کمیت امکانات، خدمات و مبلمان پارک

میانگین اثر گذاری = ۳				میانگین			متغیرها	
95% Confidence Interval of the Difference		اختلاف از میانگین	Sig	درجه آزادی	آماره T	انحراف معیار		
حد بالا	حد پایین							
-۰/۶۵	-۰/۴۲	-۰/۵۳۵	۰	۳۸۳	۹/۲۴۶	۰/۷۵۵	۳/۵۴	نیمکت‌ها و نشست گاه‌ها
-۰/۸۱	-۰/۵۹	-۰/۷۰۰	۰	۳۸۳	۱۲/۸۱۷	۰/۷۱۲	۳/۷۰	امکانات بهداشتی و نظافتی
-۰/۵۹	-۰/۳۵	-۰/۴۷۱	۰	۳۸۳	۷/۶۶۳	۰/۸۰۱	۳/۴۷	آبخوری و روشویی
-۰/۵۰	-۰/۲۷	-۰/۳۸۲	۰	۳۸۳	۶/۵۴۲	۰/۷۶۲	۳/۳۸	وسایل بازی کودکان
-۰/۲۵	۰	-۰/۱۲۴	۰/۰۵۶	۳۸۳	۱/۹۲۴	۰/۸۳۷	۳/۱۲	تابلوهای راهنما، علائم ایمنی
-۰/۶۵	-۰/۳۹	-۰/۵۲۴	۰	۳۸۳	۷/۸۹۳	۰/۸۳۵	۳/۵۲	آلمان‌های بصری، فواره و آب‌نما
-۰/۶۴	-۰/۴۰	-۰/۵۱۸	۰	۳۸۳	۸/۴۲۵	۰/۸۰۱	۳/۵۲	نمازخانه
-۰/۷۴	-۰/۴۵	-۰/۵۹۴	۰	۳۸۳	۸/۲۵۰	۰/۹۳۹	۳/۵۹	پارکینگ
-۰/۳۷	-۰/۱۳	-۰/۲۴۷	۰	۳۸۳	۴/۰۳۷	۰/۷۹۸	۳/۲۵	وسایل و زمین‌های ورزشی

میانگین اثرگذاری = ۳								متغیرها
95% Confidence Interval of the Difference		اختلاف از میانگین	Sig	درجه آزادی	T	انحراف معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین							
۰/۶۴	۰/۳۴	۰/۴۸۸	۰	۳۸۳	۶/۵۳۳	۰/۹۷۴	۳/۴۹	گل کاری و زیباسازی
۰/۴۲	۰/۱۵	۰/۲۸۸	۰	۳۸۳	۴/۲۳۸	۰/۸۸۷	۳/۲۹	وضعیت روشنایی پارک
۰/۶۷	۰/۳۸	۰/۵۲۴	۰	۳۸۳	۷/۲۳۶	۰/۹۴۳	۳/۵۲	وضعیت پیاده‌روها و کفپوش‌ها
۰/۸۹	۰/۶۶	۰/۷۷۶	۰	۳۸۳	۱۳/۴۶۷	۰/۷۵۲	۳/۷۸	وضعیت نگهداری فضای سبز
۰/۵۲۹	۰/۴۵۸	۰/۴۹۳	۰	۳۸۳	۲۷/۲۶۶	۰/۲۳۶	۳/۴۹۴	میانگین کل متغیرها

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴)

بر اساس نتایج این سنجش، به‌طور کلی سطح رضایت مردم از امکانات، خدمات و مبلمان پارک در حد متوسط است. میانگین اثرگذاری تمام متغیرها ۳ است که نشان می‌دهد مردم از سطح متوسطی از امکانات، خدمات و مبلمان پارک راضی هستند. در بین گویه‌های مختلف، بالاترین سطح رضایت مربوط به "وضعیت پیاده‌روها و کفپوش‌ها" با میانگین ۸۹ و "نمازخانه" با میانگین ۷۴ است. این نشان می‌دهد که مردم از وضعیت پیاده‌روها و کفپوش‌های پارک و همچنین از وجود نمازخانه در پارک راضی هستند. در مقابل، پایین‌ترین سطح رضایت مربوط به "وسایل و زمین‌های ورزشی" با میانگین ۶۴ و "پارکینگ" با میانگین ۳۷ است. این نشان می‌دهد که مردم از وضعیت وسایل و زمین‌های ورزشی پارک و همچنین از پارکینگ پارک راضی نیستند (جدول ۴). با توجه به مقادیر میانگین رضایتمندی به‌دست‌آمده به ازای هر یک از مؤلفه‌های بررسی‌شده و مقادیر sig مربوط به آن‌ها، از دیدگاه مردم، وضعیت دسترسی به این پارک از نظر سه متغیر بررسی‌شده است.

جدول ۴- سنجش سطح رضایتمندی مردم از وضعیت دسترسی به پارک

میانگین اثرگذاری = ۳								متغیرها
95% Confidence Interval of the Difference		اختلاف از میانگین	Sig	درجه آزادی	T	انحراف معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین							
۰/۶۵	۰/۴۲	۰/۵۳۵	۰	۳۸۳	۹/۰۶	۰/۷۷۰	۳/۵۴	دسترسی به‌صورت پیاده
۰/۴۹	۰/۲۴	۰/۳۶۵	۰	۳۸۳	۵/۵۷	۰/۸۵۴	۳/۳۶	دسترسی با وسیله نقلیه عمومی
۱/۰۵	۰/۷۹	۰/۹۱۸	۰	۳۸۳	۱۴/۱۵	۰/۸۴۶	۳/۹۲	دسترسی با وسیله نقلیه شخصی
۰/۶۸۱	۰/۵۳۰	۰/۶۰۵	۰	۳۸۳	۱۵/۸۲	۰/۴۹۹	۳/۶۱	میانگین کل متغیرها

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴)

بر اساس نتایج این سنجش، به‌طور کلی سطح رضایت مردم از وضعیت دسترسی به پارک در حد متوسط است. میانگین اثرگذاری تمام متغیرها ۳ است که نشان می‌دهد مردم از سطح متوسطی از دسترسی به پارک راضی هستند. در بین گویه‌های مختلف، بالاترین سطح رضایت مربوط به "دسترسی به‌صورت پیاده" با میانگین ۹۲ و "دسترسی با وسیله نقلیه شخصی" با میانگین ۹۲ است. این نشان می‌دهد که مردم از دسترسی به پارک به‌صورت پیاده و با وسیله نقلیه شخصی راضی هستند. در مقابل، پایین‌ترین سطح رضایت مربوط به "دسترسی با وسیله نقلیه عمومی" با میانگین ۳۶ است. این نشان می‌دهد که مردم از دسترسی به پارک با وسیله نقلیه عمومی راضی نیستند (جدول ۴). به‌منظور سنجش رابطه بین متغیرهای اجتماعی - اقتصادی و رضایتمندی از کیفیت زندگی از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده گردید. سطح معنی‌داری (Sig) حاصل از تحلیل واریانس رگرسیون بین متغیر رضایتمندی از کیفیت زندگی با شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی (سن، سطح تحصیلات و وضعیت اشتغال) برابر با ۰/۹۸۹ می‌باشد و چون این مقدار بیشتر از مقدار ۰/۰۵ است، در نتیجه وجود رابطه معنی‌دار بین متغیرهای موردبحث، رد شده و می‌توان گفت که متغیرهایی چون سن، جنس، اشتغال و سطح تحصیلات تأثیر معناداری در تحقق رضایتمندی مردم از کیفیت زندگی ندارند.

جدول ۵- میزان تبیین تغییرات متغیر وابسته رضایتمندی از کیفیت زندگی به‌وسیله شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی

آزمون معنی‌دار تفاوت	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F. Value	سطح معنی‌داری
اثر رگرسیونی	۰/۰۹۲	۳	۰/۰۳۱	۰/۰۴۰	۰/۹۸۹
باقی‌مانده	۱۴۶/۸۶۲	۳۸۱	۰/۰۷۶۹		
کل	۱۴۶/۹۵۴	۳۸۴			

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴)

بر اساس جدول ۵، شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی تا حدی قادر به تبیین تغییرات متغیر وابسته "رضایت از کیفیت زندگی" هستند. در این مدل، اثر رگرسیون ۰/۰۴۰ و سطح معنی‌داری آن ۰/۹۸۹ است. این به این معنی است که رابطه بین شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی و رضایت از کیفیت زندگی از نظر آماری معنی‌دار نیست. با این حال، مقدار R^2 تعدیل شده ۰/۰۹۲ است که نشان می‌دهد ۹/۲ درصد از تغییرات رضایت از کیفیت زندگی توسط شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی تبیین می‌شود. این بدان معنا است که علی‌رغم عدم وجود رابطه خطی مستقیم، شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی تا حدی بر رضایت از کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارند. در نتیجه و بر اساس داده‌های موجود در جدول، می‌توان نتیجه گرفت که شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی تأثیر معنی‌داری بر رضایتمندی از کیفیت زندگی ندارند. مقدار سطح معنی‌داری بسیار بیشتر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد این شاخص‌ها نمی‌توانند تغییرات در رضایتمندی از کیفیت زندگی را به‌طور معناداری توضیح دهند. به‌منظور سنجش رابطه بین شاخص‌های دسترسی به خدمات شهری، ایمنی، امنیت، آسایش، آرامش، سرزندگی و جذابیت با سطح رضایتمندی مردم از کیفیت زندگی نیز از تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره استفاده گردید.

جدول ۶- میزان تبیین تغییرات متغیر وابسته کیفیت زندگی به‌وسیله شاخص‌های پژوهش

مدل	همبستگی (R)	ضریب تعیین (R^2)	ضریب تعیین تعدیل‌شده	تخمین خطای استاندارد
۱	۰/۹۶۴	۰/۹۲۹	۰/۹۲۸	۰/۱۴۹۱۹

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴)

بر اساس جدول ۶ می‌توان گفت که شاخص‌های پژوهش تا حدی قادر به تبیین تغییرات متغیر وابسته "کیفیت زندگی" هستند. نتایج حاصل از آزمون به‌صورت زیر بررسی گردید:

میزان همبستگی ۰/۹۶۴ نشان می‌دهد که بین شاخص‌های پژوهش و کیفیت زندگی همبستگی قوی و مثبتی وجود دارد؛ به‌عبارت‌دیگر، با افزایش نمره شاخص‌های پژوهش، نمره کیفیت زندگی نیز به‌طور قابل‌توجهی افزایش می‌یابد؛ و ضریب تعیین ۰/۹۲۹ نشان می‌دهد که ۹۲/۹ درصد از مجموع تغییرات (واریانس) میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی شهری، توسط متغیرهای مستقل پژوهش شامل شاخص‌های؛ رضایتمندی از دسترسی به خدمات شهری، ایمنی و امنیت شهری، آسایش و آرامش و سرزندگی و جذابیت محیط‌های شهری تبیین می‌گردد.

بر اساس جدول ۷، بین رضایتمندی از امنیت اجتماعی پارک و تمایل مردم به استفاده مجدد از پارک چمران همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۷- بررسی رابطه بین رضایتمندی از امنیت اجتماعی پارک و تمایل مردم به استفاده مجدد از پارک چمران

آزمون همبستگی	امنیت اجتماعی	تمایل به استفاده مجدد
همبستگی پیرسون	۱	۰/۵۶۹
سطح معنی‌داری (Sig)	-	۰
تعداد	۳۸۴	۳۸۴

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴)

همبستگی پیرسون ۰/۵۶۹ نشان می‌دهد که بین دو متغیر همبستگی قوی و مثبتی وجود دارد؛ به‌عبارت‌دیگر، با افزایش نمره رضایتمندی از امنیت اجتماعی، تمایل به استفاده مجدد از پارک نیز افزایش می‌یابد. همچنین سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ نشان می‌دهد که این همبستگی از نظر آماری معنی‌دار است؛ به‌عبارت‌دیگر، احتمال اینکه این همبستگی به‌طور تصادفی رخ داده باشد، بسیار کم است. نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که افرادی که از امنیت اجتماعی پارک راضی‌تر هستند، تمایل بیشتری به استفاده مجدد از آن دارند. این یافته قابل‌توجه است، زیرا نشان می‌دهد که امنیت اجتماعی یک عامل مهم در جذب و حفظ بازدیدکنندگان پارک است. بررسی‌ها نشان می‌دهد، مهم‌ترین عاملی که به‌صورت مستقیم در میزان رضایتمندی کیفیت زندگی شهری، اثرگذار است، دسترسی به خدمات شهری با ضریب تأثیر برابر با ۰/۲۵۵ است، شاخص امنیت با ضریب تأثیر ۰/۲۴۲ و شاخص رضایتمندی از ایمنی با ضریب تأثیر ۰/۲۲۹، به ترتیب دومین و سومین متغیرهای مؤثر مستقیم بر رضایتمندی از کیفیت زندگی هستند. متغیرهای اثرگذار دیگر، به ترتیب میزان اثرگذاری، رضایتمندی از آسایش، سرزندگی و جذابیت آرامش شهری هستند.

تحلیل یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نیز نشان می‌دهد که مابین شاخص رضایتمندی مردم از امنیت اجتماعی پارک و سطح تمایل به استفاده مجدد آنان از این پارک همبستگی مثبت و مستقیم نسبتاً قوی وجود دارد. به این معنا که با افزایش میزان رضایتمندی مردم از امنیت اجتماعی پارک، سطح تمایل آنان به مراجعه دوباره و استفاده مجدد از پارک نیز افزایش می‌یابد.

فضاهای شهری امروز به‌مثابه مراکز تزریق حیات به پیکر خسته شهرها می‌باشند و در صورت بروز خلل در این فضاها به کل شهر آسیب وارد خواهد شد، این فضاها باید بتوانند رضایت استفاده‌کنندگان از خودرو را فراهم آورند. تنها از این راه است که رسالت دیرین خود را انجام می‌دهند. با عنایت به رویکرد مشارکتی در امور و مدیریت شهری امروز و مهم بودن این فاکتور در به حداکثر رساندن راندمان فضاهای شهری، در این پژوهش نیز از دیدگاه‌های شهروندان و ارزیابی دیدگاه آنان در مورد وضعیت توسعه کمی و کیفی پارک حاشیه‌ای چمران در شهر شیراز و میزان اثرگذاری این فضا در بهبود کیفیت زندگی شهروندان از نظر ابعاد اجتماعی، روان‌شناختی و جسمانی از پرسش‌نامه استفاده گردیده است. تحلیل و بررسی داده‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها نیز به دو شکل تحلیل‌های آماری توصیفی و استنباطی در محیط نرم‌افزار رایانه‌ای SPSS انجام پذیرفته است و شامل موارد زیر می‌گردد:

اکثریت افراد پاسخگو دارای تحصیلات دانشگاهی هستند (فوق‌دیپلم، لیسانس و فوق‌لیسانس) و در رنج سنی ۲۰ تا ۵۰ سال قرار دارند و این موضوع خود نشان از آگاه بودن افراد مصاحبه‌شونده در خصوص سؤالات مطروحه در پرسشنامه می‌باشد. نتایج ارزیابی رضایتمندی از میلمان شهری (تعداد و کیفیت نیمکت‌ها و محل‌های نشستن، کمیت و کیفیت سطوح‌های زباله، آبخوری) در پارک حاشیه‌ای چمران حاکی از آن است که: کمیت و کیفیت امکانات، خدمات و میلمان فضای شهری در حد قابل قبول بوده (حدود ۸۰ درصد پرسش‌شوندگان رضایتی متوسط و متوسط به بالا دارند) بوده است. دسترسی فضاهای شهری یکی از مهم‌ترین فاکتورها موفقیت این گونه فضاهاست و در این باره پارک حاشیه‌ای چمران توانسته رضایتمندی نسبی در این خصوص در میان استفاده‌کنندگان را کسب کند با این تفسیر که غالب افراد رضایتمندی متوسط به بالا دارند. بیش از ۸۰ درصد از سؤال‌شوندگان بر این باور هستند که پارک چمران در ارتقاء کیفیت زندگی اجتماعی‌شان نقش مهم و محسوسی داشته است. مورد نامطلوبی که درباره پارک حاشیه‌ای چمران وجود دارد گسترش هنجارها و رفتارهای نامطلوب زندگی شهری (خریدوفروش مواد مخدر، مشروبات، آزار و اذیت کودکان و زنان در پارک، وجود ناامنی در پارک، شکل‌گیری دوستی‌های نامشروع و ...) از این مکان است به طوری که اکثریت پرسش‌شوندگان میزان اثرگذاری آن را متوسط رو به زیاد گفته‌اند. بررسی میزان رضایتمندی مردم از امنیت اجتماعی پارک چمران حاکی از بالا بودن (حدود ۹۷ درصد متوسط روبه بالا) این معیار نزد پرسش‌شوندگان می‌باشد. بررسی میزان تمایل استفاده‌کنندگان از پارک چمران برای مراجعه مجدد به پارک در حد بالایی قرار دارد (در حدود ۹۶ درصد متوسط روبه بالا قرار دارد). در ادامه نیز به بررسی روابط فی‌مابین ۱- سن و رضایتمندی، ۲- جنس و رضایتمندی، ۳- سطح تحصیلات و رضایتمندی، پرداخته شد و مشخص گردید که بین مؤلفه‌های یادشده و میزان رضایتمندی رابطه معناداری وجود ندارد.

درنهایت با توجه به مثبت بودن نقش این فضای شهری و بالا بودن میزان رضایتمندی از فضای مذکور می‌بایست به برطرف نمودن ضعف‌های هرچند محدود پرداخته شود تا از بازدهی مثبت این فضا و در نتیجه تنزل کیفیات زندگی فردی و اجتماعی جلوگیری به عمل آید.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

فضای سبز در آینده شهرها نقش حیاتی در بهبود کیفیت زندگی شهری ایفا خواهد کرد. این فضاها نه تنها زیبایی بصری و آرامش را به محیط شهری اضافه می‌کنند، بلکه به کاهش آلودگی هوا، بهبود سلامت روان و افزایش تعاملات اجتماعی کمک می‌کنند. همچنین، فضای سبز می‌تواند به تنظیم دما، کاهش اثرات جزیره حرارتی و افزایش تنوع زیستی در شهرها منجر شود. با توجه به رشد سریع جمعیت شهرنشین و چالش‌های زیست‌محیطی حال حاضر، ایجاد و حفظ این فضاها برای مواجهه با مشکلاتی چون تغییرات اقلیمی و فشار بر منابع طبیعی امری ضروری است. در نتیجه، سرمایه‌گذاری در فضای سبز به‌عنوان یکی از راهکارهای کلیدی برای توسعه پایدار شهرها محسوب می‌شود.

ایران کیفیت فیزیکی فضای عمومی، وجود امکانات، تسهیلات و زیبایی محیط پارک نیز می‌تواند باعث حضور مردم در پارک و ایجاد حیات جمعی شود. یافته‌های این تحقیق گواه این است که پارک حاشیه‌ای چمران محلی برای حیات اجتماعی در تمام فصول سال است که متناسب با فصل و دمای هوا و منظر پارک، نوع استفاده از آن متفاوت خواهد بود. هم‌جواری پارک با باغات قدیمی و گسترش آن در امتداد رودخانه خشک یکی از دلایل لطافت و جذابیت آن محسوب می‌گردد که علاوه بر تقویت خصوصیات اکولوژیکی شهر، مردم می‌توانند از هوای مناسب آن در ایام مختلف استفاده نمایند که خود عاملی در تقویت احساس تعلق به مکان و پذیرش آن از سوی استفاده‌کنندگان است. وجود مکان‌های

متعدد و مختلف برای نشستن و استراحت باعث استقبال افراد خصوصاً سالمندان و وجود محدوده‌هایی برای بازی کودکان و وسایل ورزشی موردنیاز جهت ورزش بزرگسالان باعث جذابیت بیشتر و استقبال افراد بیشتر با طیف وسیع‌تری از لحاظ سنی می‌گردد. با توجه به وجود ارتفاع از سطح بزرگراه، جدایی عبور و مرور سواره و پیاده امکان‌پذیر شده و از این لحاظ پارک حاشیه‌ای چمران سبز راهی امن محسوب می‌شود. فراهم کردن مکان‌هایی برای استراحت و استفاده از منظر آب یکی از سودمندی‌های این فضای شهری است که به تقویت تعلق به مکان کمک می‌نماید ضمن اینکه باعث تلطیف هوا و سرزندگی نیز می‌شود. همچنین تنوع فضاها و تنوع پوشش گیاهی اعم از درختان، گل‌ها و درختچه‌ها باعث جذابیت بیشتر فضا و تقویت حس مکان در این پارک شده است.

هرچند وجود امکانات و فضاهای متعدد به‌نوبه خود به سودمندی پارک کمک نموده است با این حال تنوع کارکردها کم بوده و در صورت افزایش تنوع کاربری‌ها و فعال نمودن قسمت‌هایی از پارک که فراوانی استفاده‌کنندگان کمتر است می‌توان تعاملات اجتماعی و سرزندگی را در این نقاط بالا برد. در صورت افزایش تنوع کاربری‌ها، تنوع سنی، جنسیتی و فرهنگی افراد نیز افزایش یافته و این مورد به افزایش نظارت اجتماعی و افزایش تعاملات اجتماعی و سرزندگی پارک کمک خواهد نمود. برای رونق بیشتر پارک خصوصاً در روزهایی که کمتر مورد استفاده است و یا در ساعاتی از شب که تردد افراد کمتر است از نمایشگاهی موقتی و یا سایر کاربری‌ها می‌توان استفاده نمود. با این وجود برخی مشکلات نیز در بحث کیفیت فیزیکی و تسهیلات پارک وجود دارد که استفاده‌کنندگان بر آن تأکید داشته‌اند. یکی از این مشکلات نزدیکی به اتوبان است که باعث وجود آلودگی صوتی و خطرپذیر بودن نسبی مسیر شده است، البته می‌توان با تمهیداتی از جمله استفاده از پوشش‌های گیاهی کاهنده سروصدا و مدیریت ترافیکی ایمنی را افزایش داد. نکته اصلی دیگر در این فضا کمبود محل‌های پارکینگ است که توقف ماشین‌ها در کنار مسیر باعث کند شدن حرکت سواره و ایجاد مشکلات ترافیکی و کاهش ایمنی می‌گردد.

همچنین کم بودن وسایل ورزشی در پارک و عدم توزیع مناسب آن‌ها در قسمت‌های مختلف از نقاط ضعف پارک محسوب می‌شود. از مشکلات فیزیکی و طراحی سایت نیز می‌توان به عرض کم پارک در برخی نقاط، موانع حرکتی و خصوصاً قطع شدن مسیر پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری اشاره نمود. در انتها با توجه به نتایج فوق و علی‌رغم کاستی‌های موجود می‌توان از این پارک به‌عنوان فضایی مناسب جهت تقویت روحیه اجتماعی و مکانی مناسب برای برقراری تعامل اجتماعی در فضای عمومی شهر نام برد. ضمن اینکه با در نظر گرفتن نتایج این تحقیق و لحاظ نمودن خصوصیات که باعث مطلوبیت و نشاط و حیات اجتماعی در یکی از شهرهای بزرگ ایران شده است می‌توان این عوامل را بسط و توسعه داد و از تجربه ایجاد این پارک برای ایجاد فضاهای مطلوب مشابه در دیگر نقاط شهر و سایر شهرها استفاده نمود.

با توجه به بررسی‌هایی که در خصوص وضعیت کمی و کیفی پارک حاشیه‌ای چمران در شهر شیراز به عمل آمد و تأثیرات مثبت و گاه منفی که این مکان بر زندگی شهروندان این شهر به‌جای می‌گذارد و با توجه به امکانات و محدودیت‌هایی که در این خصوص وجود دارد؛ به‌منظور فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه پایدار و مطلوب پارک حاشیه‌ای چمران که به‌عنوان یک کریدور سبز از میان کلان‌شهر شیراز می‌گذرد، راهکارها و پیشنهادهایی که در دودسته کلان (مدیریتی) و خرد (شهرسازانه) دسته‌بندی گردیده‌اند؛ به شرح زیر ارائه می‌گردد:

• پیشنهادها و راهکارهای کلان (مدیریتی) با توجه به محدودیت منابع آبی در کشور ایران

۱. توسعه فضاهای سبز با استفاده بهینه از منابع آبی: مسئولان اجرایی کلان‌شهر شیراز باید با توجه به مشکل آلودگی هوا و کمبود منابع آبی، بودجه بیشتری به توسعه فضاهای سبز اختصاص دهند. برای این منظور، حواشی و زمین‌های اطراف رودخانه خشک که نیاز به آبیاری کمتری دارند، در اولویت توسعه قرار گیرند. استفاده از سیستم‌های آبیاری هوشمند و قطره‌ای و کاشت گیاهان مقاوم به خشکی ضروری است.

۲. تقویت مالی و اجرایی سازمان پارک‌ها و فضاهای سبز شهرداری: افزایش توان مالی و اجرایی سازمان پارک‌ها و فضاهای سبز شهرداری شیراز به‌عنوان نهاد مسئول در مدیریت و اداره پارک‌ها و فضای سبز شهری. این سازمان باید برنامه‌ریزی و مدیریت بهتری را برای استفاده بهینه از منابع آبی موجود داشته باشد.

۳. تملک اراضی مناسب و توسعه فضاهای سبز با رویکرد مدیریت منابع آبی: تملک اراضی مناسب اطراف رودخانه خشک جهت گسترش فضاهای سبز و اولویت دادن به آن‌ها به‌عنوان نیاز اولیه شهر، شهروندان و مدیریت شهر. در این فرآیند، استفاده از سیستم‌های جمع‌آوری و بازچرخانی آب باران و پساب‌ها برای آبیاری فضاهای سبز مد نظر قرار گیرد.

۴. ارتقاء نقش مردم در مدیریت و توسعه فضای سبز با تأکید بر صرفه‌جویی در مصرف آب: آموزش و تقویت احساس مسئولیت در مردم برای مدیریت و توسعه کیفیت پارک‌ها و فضاهای سبز شهری با تأکید بر صرفه‌جویی در مصرف آب و استفاده بهینه از منابع آبی.

۵. اخذ عوارض حق مرغوبیت و استفاده از درآمد آن برای بهبود فضای سبز و مدیریت منابع آبی: اخذ عوارض حق مرغوبیت از اراضی، مساکن و مراکز تجاری مجاور پارک حاشیه‌ای چمران که ایجاد پارک در افزایش قیمت و رونق تجارت در آن‌ها مؤثر بوده است و استفاده از درآمد حاصل برای بهبود کیفیت و کمیت امکانات و خدمات پارک با توجه به صرفه‌جویی در مصرف آب.
۶. تقویت سرمایه‌گذاری با رویکرد پایدار و مصرف بهینه آب: ایجاد زمینه‌های سرمایه‌گذاری در اطراف و داخل پارک‌ها با روش‌هایی چون معافیت‌های مالیاتی و سهولت در اعطای پروانه‌های موردنیاز برای ایجاد اشتغال و درآمدزایی برای شهروندان و شهرداری. در این فرآیند، پروژه‌های سبز با مصرف آب کمتر و استفاده از تکنولوژی‌های جدید آبیاری تشویق شوند.
۷. افزایش ایمنی و امنیت اجتماعی با توجه به نیازهای پایدار آبی: افزایش ایمنی و امنیت اجتماعی در پارک‌های شهر به‌ویژه پارک حاشیه‌ای چمران که هر روز پذیرای خیل کثیری از شهروندان شیرازی است. استخدام نگهبانان بیشتر و همکاری با نیروی انتظامی برای افزایش امنیت، درحالی‌که استفاده بهینه از منابع آبی نیز مدنظر قرار گیرد.
۸. استفاده از گیاهان بومی و مقاوم به خشکی: در طراحی و توسعه فضای سبز، استفاده از گیاهان بومی و مقاوم به خشکی که نیاز کمتری به آب دارند، باید در اولویت قرار گیرد. این گیاهان با شرایط آب و هوایی منطقه سازگارتر بوده و مصرف آب کمتری دارند.
۹. توسعه زیرساخت‌های بازیافت آب: ایجاد و توسعه زیرساخت‌های بازیافت آب، شامل تصفیه و بازچرخانی آب‌های خاکستری و پساب‌های شهری، به‌منظور استفاده مجدد در آبیاری فضاهای سبز.
۱۰. آموزش و ترویج فرهنگ مصرف بهینه آب: اجرای برنامه‌های آموزشی و تبلیغاتی برای ترویج فرهنگ مصرف بهینه آب در بین شهروندان، با هدف کاهش مصرف آب و افزایش آگاهی عمومی درباره اهمیت مدیریت منابع آبی.
۱۱. استفاده از فناوری‌های نوین در آبیاری: استفاده از فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های آبیاری هوشمند، سنسورهای رطوبت خاک و اپلیکیشن‌های مدیریت آبیاری برای بهینه‌سازی مصرف آب در فضاهای سبز شهری.
۱۲. تشویق به ایجاد باغ‌های عمودی و سقف‌های سبز: تشویق به ایجاد باغ‌های عمودی و سقف‌های سبز که علاوه بر زیباسازی محیط، به کاهش مصرف آب و افزایش فضای سبز در محیط‌های شهری کمک می‌کنند.

• پیشنهادها و راهکارهای خرد (شهرسازانه)

۱. ارتقاء کیفیت فضاهای سبز و پارک‌های موجود: ارتقاء کیفیت فضاهای سبز و پارک‌های موجود از طریق توجه بیشتر به طراحی آن‌ها و پیش‌بینی برنامه‌های لازم جهت تشدید نقش فضاهای سبز موجود در رشد حیات مدنی شهر به‌عنوان عرصه‌های عمومی. این شامل فراهم نمودن امکانات مناسب جهت تشدید تعاملات اجتماعی در این فضاها و ایجاد و گسترش مراکز فرهنگی - تفریحی بیشتر در مکان‌های یادشده است.
۲. جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات کمی و کیفی: جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات کمی و کیفی مربوط به مبلمان و امکانات موجود در فضاهای سبز و پارک‌های شهر. این اطلاعات شامل مساحت فضاهای سبز، تعداد، نوع، اندازه و سن درختان است. آگاهی از این اطلاعات می‌تواند مسئولان و برنامه‌ریزان را در ارتقاء بهره‌وری اکولوژیکی فضاهای سبز شهری از طریق حفاظت فضای سبز موجود و جلوگیری از تخریب آن‌ها، مدیریت درختان خیابانی و پارک‌های عمومی، انتخاب گونه‌های مناسب، رعایت اصول علمی در مرحله کاشت و نگهداری گیاهان، جنگلداری شهری، مکان‌یابی به‌منظور ایجاد و توسعه فضای سبز شهری و بررسی امکان استفاده از زمین‌های رهاشده شهری برای گسترش فضای سبز یاری رساند.
۳. ارتقاء بهره‌وری اجتماعی فضاهای سبز شهری: ارتقاء بهره‌وری اجتماعی فضاهای سبز شهری از جمله پارک حاشیه‌ای چمران از طریق افزایش ایمنی، امنیت، تجهیزات، تسهیلات، دسترسی راحت، سازگاری و هماهنگی، مدیریت فعال، پراکنش مناسب پارک‌ها و همچنین امکانات موجود در پارک‌ها.
۴. افزایش تعداد و بهبود کیفیت فیزیکی امکانات بهداشتی پارک‌ها: افزایش تعداد و بهبود کیفیت فیزیکی امکانات بهداشتی پارک‌ها شامل سرویس‌های بهداشتی، روشویی‌ها، سطل‌های زباله و... در این راستا، استفاده از سیستم‌های صرفه‌جویی آب در سرویس‌های بهداشتی و جمع‌آوری و بازیافت آب برای استفاده مجدد در فضای سبز پیشنهاد می‌شود.
۵. تهیه کف‌پوش‌های مناسب برای زمین‌بازی کودکان: تهیه کف‌پوش‌های مناسب برای محوطه‌های مربوط به زمین‌بازی کودکان در پارک‌ها و تعبیه حصار محافظ اطراف زمین‌بازی کودکان در پارک‌هایی که کنار خیابان واقع شده‌اند. در این راستا، استفاده از مواد بازیافتی و دوستدار محیط‌زیست برای کف‌پوش‌ها توصیه می‌شود.

ع توسعه امکانات تفریحی و ایجاد فضاهای سالم و پرشور: توسعه امکانات تفریحی و ایجاد فضاهای سالم و پرشور و نشاط جهت تخلیه مناسب انرژی جوانان. توسعه‌های مربوط به تفریحات آبی نظیر امکانات قایق‌رانی و پدال قو در رودخانه خشک در مجاورت پارک حاشیه‌ای چمران باید با توجه به استفاده بهینه از منابع آبی و بازیافت آب صورت گیرد. توجه بیشتر در طراحی پارک‌ها به محدودیت‌های شهروندانی که از مشکلات و معلولیت‌های جسمانی رنج می‌برند و یا به دلیل سن بالا قادر نیستند به‌مانند جوانان از فضاهای مختلف جهت رفت‌وآمد و غیره استفاده کنند، ضروری است.

References:

- Araya, R., Dunstan, F., Playle, R., Thomas, H., Palmer, S., & Lewis, G. (2006). Perceptions of social capital and the built environment and mental health. *Social science & medicine*, 62(12), 3072-3083. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2005.11.037>
- Balram, S. & Dragičević, S. (2005). Attitudes toward urban green spaces: integrating questionnaire survey and collaborative GIS techniques to improve attitude measurements. *Landscape and urban planning*, 71(2-4), 147-162. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2004.02.007>
- Chapman, D. (2007). *Creating Neighborhoods and Places in the Human-Made Environment*, translated by Shahrzad Faryadi and Manoochehr Tabibian, 2nd edition, Tehran, University of Tehran Press. <https://www.iranketab.ir/book/68004-creating-neighbourhoods-and-places-in-the-built-environment> [In Persian]
- Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning*, 68(1): 129-138. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2003.08.003>
- General Census of Population and Housing. (2016). Results of the Population Census by Administrative Divisions for 2016, Iranian Statistical Center, Results of the 2016 Census by City. <https://irandataportal.syr.edu/wp-content/uploads/Statistical-Yearbook-2016-2017-1395-%E2%80%93-Persian-.pdf> [In Persian]
- Jafarpour Ghalehtimouri, K., Shamsoddini, A., Bayramzadeh, N., Mousavi, M. N. (2023). Identifying the pleasant sounds in the city's public parks environment (Case study: Mellat riverside park, Urmia). *SAUC-Street Art and Urban Creativity*, 9(1), 149-165. <https://doi.org/10.25765/sauc.v9i1.690>
- Janadaleh, A. (2016). Urban Green Spaces and Quality of Life (A Model for Assessing the Social Impacts of Parks and Urban Green Spaces and its Practical Application in Three Parks in Tehran), *Journal of Welfare and Social Development Planning*, 27(7). 284-225. <https://www.sid.ir/paper/157797/fa> [In Persian]
- Karimi, M. S. & Moradi, E. (2020). Recognition of the Objective and Subjective Dimensions of Islamic Architectural Aesthetics in Contemporary Times, *Islamic Art Studies*, 16(37), <https://doi.org/20.1001.1.1735708.1399.16.37.12.3> [In Persian]
- Khalilnejad, S. M. R. & Kiani, V. (2012). Qualitative Study of Urban Park Development and Optimization of Citizens' Use in Birjand, *Geography and Urban-Regional Planning*, 5, 34-21. https://gajj.usb.ac.ir/article_884.html [In Persian]
- Lennon, M. (2020). Green space and the compact city: planning issues for a 'new normal', Appeared in *Cities & Health - Special Issue on Covid-19* published version available at: <https://doi.org/10.1080/23748834.2020.1778843>
- Maleki, S., Rahimi, V., Noori, E., & Hatami, D. (2015). Assessment of the Social Indicators of Urban Green Spaces from Citizens' Perspectives (Case Study: Iranshahr), *Journal of Geography and Development*, 40, 42-19. <https://gdj.usb.ac.ir/?action=article&au=22505&au=%D9%85%D9%84%DA%A9%DB%8C%D8%8C%20%D8%B3%D8%B9%DB%8C%D8%AF> [In Persian]
- Manlun, Y. (2003). Suitability Analysis of Urban Green Space System Based on GIS, ITC. <https://www.semanticscholar.org/paper/Suitability-Analysis-of-Urban-Green-Space-System-on-Manlun-Hofstee/630758415ae57f5929bf5ddae76df33b1dd223d3>
- Maydzadeh, H. & Farokhian, F. (2019). The Impact of Urban Green Space on the Quality of Life of Citizens in the Metropolis of Ahvaz, *Scientific Journal of Urban Research and Planning*, 41(11), 36-23. https://jupm.marvdasht.iau.ir/article_3970.html [In Persian]
- McClure, W. R. & Bartuska, T. J. (2007). *The Built Environment*, Second Edition, New Jersey, John Wiley & Sons. http://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/N5Q8Z6_Design_and_Planning-2.pdf.
- Moffat, A. J., Sinnett, D., Smith, N., & Burgess, S. (2015). *The future of green infrastructure*, Published Environmental Science <https://doi.org/10.4337/9781783474004.00033>
- Naqizadeh, M. (2005). *The Place of Nature and Environment in Iranian Culture and Cities*, 1st edition, Tehran, Islamic Azad University Press, *Science and Research Branch*. <https://www.ketablia.ir/>. [In Persian]
- Pakzad, J. (2007). *Theoretical Foundations and Processes of Urban Design*. Shahidi Publications, 2nd Edition, Tehran.
- Porteous, J. D. (2010). *Environmental Aesthetics*, translated by Mohammad Reza Masnavi, 1st edition, Mashhad, Jihad University Press of Mashhad. <https://www.gisoom.com/book/1669544> [In Persian]
- Qashqayi, R. & Mansourian, E. (2021). Factors Affecting the Enhancement of Urban Green Space Quality (Case Study: Sidewalks of Yasuj City), *Geography and Human Relations*, 3(4), 64-50. https://www.gahr.ir/article_143074.html [In Persian]
- Rajabi Amirabad, R. & Rahmani, B. (2020). The Role of Urban Spaces in Improving Quality of Life (Case Study of Malayer City), *Journal of Applied Geographical Sciences*, 58(20), 337-319 <https://doi.org/10.29252/jgs.20.58.319> [In Persian]

- Rashidi Ebrahim Hesari, A., Movahed, A., Tavallai, S., Mousavi, M. N. (2016). Spatial Analysis of Tabriz metropolitan area with biodegradability approach. *Journal of Geographical Space*, 12(56), 155-176. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=AfkU-dEAAAAJ&citation_for_view=AfkU-dEAAAAJ:eIKNFFVQvJAC [In Persian]
- Rodgers, C. (2020). Nourishing and protecting our urban 'green' space in a post-pandemic world, *Environmental Law Review*, 22(3):146145292093466. <https://doi.org/10.1177/1461452920934667>
- Rouhani, G. (1992). Designing Gardens and Establishing Green Spaces, 2nd edition, Tehran, *Comprehensive Culture Publishing*. <https://www.gisoom.com/book/1676877> [In Persian]
- Shiraz Municipality, Municipality of Region 1 of Shiraz (2016). <http://zone1.shiraz.ir/> [In Persian]
- Shiraz Municipality, Vice Presidency for Planning and Human Capital Development, Office of Planning and Budget, Statistical Yearbook of Shiraz City (2016). <https://shiraz.ir/> [In Persian]
- Spennemann, D. H. (2021). The role of Canary Island date palms in physical amenity provisioning for urban landscape settings. *Horticulturae*. 7(7). 201.
- Veitch, J., Rodwell, L., Abbott, G., Carver, A., Flowers, E., & Crawford, D. (2021). Are park availability and satisfaction which neighbourhood parks associated with physical activity and time spent outdoors?, *BMC Public Health* 21, 306. <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-021-10339-1>
- Zeng, C., Song, Y., He, Q., & Shen, F. (2018). Spatially explicit assessment on urban vitality: Case studies in Chicago and Wuhan. *Sustainable cities and society*, 40, 296-306. https://www.researchgate.net/publication/324612592_Spatially_explicit_assessment_on_urban_vitality_Case_studies_in_Chicago_and_Wuhan

	<p>COPYRIGHTS</p> <p>© Authors retain the copyright and full publishing rights. This is an open access article under the CC BY-NC license: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/ Publisher: Urmia University.</p>
---	--

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی